

Prof. zw. dr hab. Andrzej Misiuk

Warszawa 14.06.2021r.

Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Uniwersytet Warszawski

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej mgr. Katarzyny Amrozy

**nt. „*Apolityczność polskiej Policji w latach 2007–2015*”, napisanej
pod kierunkiem dr. hab. inż. Zdzisława Polcikiewicza, prof. UMK**

1. Znaczenie podjętego problemu naukowego

Wybór tematu rozprawy jest jak najbardziej właściwy. Ta problematyka, jak słusznie autor zauważa we wstępie, nie doczekała się poważniejszego zainteresowania naukowego. Problematyka apolityczności służb mundurowych jest ważnym zagadnieniem dla funkcjonowania sprawnego państwa. Dlatego też całkowicie uzasadniona jest potrzeba pogłębionych badań w tym obszarze, przez pryzmat różnych dyscyplin: nauk o bezpieczeństwie, nauk o polityce i administracji czy też nauk prawnych. Zagadnienie apolityczności służb publicznych w okresie przemian ustrojowych na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych było traktowane jako swoisty klucz do stworzenia wiarygodnych i profesjonalnych instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wprowadzone wówczas regulacje prawne, z perspektywy czasu należy ocenić bardzo krytycznie. Odnosiły się one do rzeczywistości, która

społecznych i politycznych rodzącej się III RP. Jak słusznie też stwierdziła autorka we wstępie mamy do czynienia z wartościowymi opracowaniami jednak przeważnie o charakterze przyczynkarskim. Natomiast brakuje monograficznych publikacji. Chciałbym z naciskiem stwierdzić, że recenzowane opracowanie stanowi poważny wkład w naszą wiedzę na temat pewnych aspektów funkcjonowania współczesnej Policji. Przedmiot badań w recenzowanej rozprawie ma charakter interdyscyplinarny. Pomimo, że formalnie jest przypisana do nauk o polityce i administracji stanowi istotny wkład do rozwoju nauk o bezpieczeństwie. Temat pracy doktorskiej spełnia wszystkie wymagania pracy naukowo-badawczej i posiada w pełni charakter poznawczy. Reasumując należy stwierdzić, iż podjęta przez doktoranta problematyka całkowicie zasługuje na to, aby być przedmiotem rozprawy doktorskiej.

2. Ocena wartości metodologicznych i merytorycznych rozprawy doktorskiej

2.1. Dobór literatury, umiejętność analiz źródeł

Dokonując oceny literatury przedmiotu i źródeł wykorzystanej w recenzowanej rozprawie doktorskiej należy stwierdzić, iż zestawienie zostało podzielone na bloki tematyczne: dokumenty państwowe, opracowania naukowe, materiały parlamentarne i partyjne oraz źródła internetowe. Przedstawia się ono imponująco. Stanowi dowód, iż doktorantka „spenetrowała” dogłębnie wszelkie materiały dotyczące tematu pracy. Jednak mam pewne zastrzeżenia odnoszące się do systematyzacji przedstawionej selektywnej bibliografii. Pozycje nie są numerowane, więc recenzent w swym obowiązku musi je „ręcznie” policzyć, następnie budzi wątpliwości sformułowanie „źródła zastane”, które bardziej kojarzy się ze materiałami publicystycznymi niż publikacjami naukowymi. Proponowałbym

określenie tego bloku w sposób następujący: monografie, syntezy, artykuły. W przypadku źródeł internetowych, zostały pomieszane typowe informacje (newsy) z publikacjami naukowymi, które są upowszechniane w formie elektronicznej i papierowej. Jedynie ich forma wykorzystania wiąże je z internetem. Wśród wymienionych źródeł prawa nie zachowano jednolitej systematyki. Nie umniejsza to trudu autorki dysertacji doktorskiej, który przeprowadził żmudne i jednocześnie bardzo owocne poszukiwania literatury i źródeł. Wskazane mankamenty stają obecnie standardem przygotowywanym prac naukowych, w których nie przywiązuje się wagi do sporządzenia na przyzwoitym poziomie informacji bibliograficznej.

2.2. Poprawność terminologiczna i językowa

Aparat pojęciowy stosowany przez mgr. Katarzynę Amrozy nie budzi większych zastrzeżeń. Recenzowaną dysertację można uznać za poprawną pod względem terminologicznym i redakcyjnym. Na uwagę zasługuje fakt, iż praca jest wyposażona wykaz tabel i rysunków co wydatnie ułatwia jej lekturę.

Odnotowano też drobne usterki językowe. Autor niewłaściwie używa środków interpunkcyjnych.

2.3. Poprawność formułowania problemów i hipotez badawczych

Sformułowane w dysertacji doktorskiej: cele, problemy i hipotezy badawcze zostały ujęte w odpowiedni sposób. Właściwe określenie wyżej wymienionych elementów badawczych miało znaczący wpływ na poprawność przebiegu całego procesu badawczego. Warto zaznaczyć, że przyjęty układ wewnętrzny pracy, w odniesieniu do jej założeń metodologicznych należy uznać za właściwy. Autorka postawił sobie za cel

określenie teoretycznych założeń apolityczności Policji oraz, w oparciu o analizę funkcjonowania Policji w latach 2007–2015 oraz wskazanie mechanizmów i czynników politycznego oddziaływania na Policję w ramach systemu demokratycznego. Podejście interdyscyplinarne pozwala na wszechstronne ujęcie badanej problematyki. Dlatego też, autorka rozprawy postanowiła analizować poruszane zagadnienie poprzez ujęcie: historyczne, formalnoprawne, funkcjonalne oraz etyczne. Pozwoliło to na oderwanie się od obowiązujących stereotypów. Dlatego oczekuję od autorki pracy odpowiedzi na pytanie: w jakim zakresie praca doktorska jest wkładem w rozwój naszej wiedzy o badanym zjawisku? Nie mam zastrzeżeń dotyczących sformułowania hipotez badawczych. Wynikają one bezpośrednio ze sformułowanych wcześniej celów. Znalazło się w tej części rozważań problem kształtowania się polityki bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. Rodzi się istotne pytanie dotyczące istoty tej polityki i mechanizmów jej tworzenia.

2.4. Trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętność ich zastosowania

W procesie przygotowania rozprawy doktorskiej jej autorka poprawnie wykorzystała teoretyczne i empiryczne metody badawcze. Zarówno dobór metod jak i umiejętność ich wykorzystania należy uznać za uzasadnione i właściwe. Doktorantka we wstępie omówił znaczenie i możliwości wykorzystania poszczególnych metod badawczych. Podobnie należy wysoko ocenić umiejętności doktoranta stosowania właściwych technik badawczych. Reasumując należy stwierdzić, iż mgr Katarzyna Amrozy metodologicznie jest już ukształtowanym badaczem problemów społecznych.

2.5. Ocena układu pracy i struktury treści

Jak na wstępie stwierdzono praca składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz wykazu tabel (str.219). Konstrukcja pracy jest właściwa. Należy zwrócić uwagę, iż każdy rozdział jest zwieńczony autorskimi konkluzjami. We wstępie autorka rozprawy w sposób jasny i logiczny uzasadniła wybór tematu. Następnie przedstawiła:

- przedmiot badań
- cel główny pracy i wynikający z niego cele szczegółowe
- główny problem badawczy i związane z nim problemy szczegółowe
- hipotezę główną i hipotezy cząstkowe

W dalszej części autorka recenzowanej dysertacji doktorskiej Przedstawiła strukturę wewnętrzną i ją racjonalnie uzasadniła. Natomiast brakuje mi autorskiej krytycznej analizy stanu badań i dorobku publikacyjnego w zakresie przedmiotu badań oraz wynikających z takiej sytuacji postulatów badawczych .

W tym miejscu chciałbym skupić uwagę na analizie treści poszczególnych rozdziałów pracy. W rozdziale pierwszym „Pojęcie apolityczności oraz konteksty apolityczności Policji”, przeprowadzono szczegółową analizę siatki pojęciowej oraz przedstawiono dość interesującą ocenę charakteru apolityczności tzw. grup dyspozycyjnych. Doktorantka zaproponowała ciekawą poznawczo próbę charakterystyki głównego problemu badawczego stosując różne kryteria. W przypadku kontekstu historycznego według mojej oceny wpływ decydujący miał zawsze czynnik polityczny. Odbiciem tej tezy jest ocena apolityczności Policji Państwowej w okresie międzywojennym.

Jednoznaczną cezurę wyznacza zamach majowy w 1926r. W okresie demokracji parlamentarnej mieliśmy do czynienia z pewnymi incydentami zaangażowania politycznego policjantów, natomiast po 1926r. stałą się obowiązującym zwyczajem. W pełni zgadzam się z autorką, iż zapisy w ustawodawstwie policyjnym świadczą nie a polityczności a tylko o obowiązku apartyjności, co we współczesnych realiach społecznych jest całkowitą iluzją. Głębsza analiza pozycji prawno-ustrojowej Policji, np. sposób nadzoru ministra spraw wewnętrznych nad formacją policyjną oraz relacje z administracją publiczną w terenie może nam dostarczyć rzeczywistej wiedzy na temat apolityczności. Kolejny rozdział dotyczy czynników upolitycznienia działań Policji. Według mojej oceny przeprowadzona analiza ma charakter autorski oraz w pełni poznawczy. Autorka dysertacji doktorskiej wyróżniła kilka obszarów będących przedmiotem oddziaływania politycznego na Policję:

- sposób finansowania funkcjonowania Policji
- polityka kadrowa

Dodałbym jeszcze jeden obszar, stanowiący ważny instrument oddziaływania na szeregi policyjne – przywileje emerytalne. Stanowi on główny, nawet ważniejszy niż wynagrodzenie priorytet w karierze zawodowej każdego policjanta. Zresztą jak wynika z przedstawionych statystyk wydatków budżetowych na Policję nie jest ona, tj. Policja, nadmiernie hołubiona przez polityków. W latach 2007-2015 budżet państwa nominalnie wzrósł o prawie 30%, a wydatki na Policję o niecałe 22%. Ten czynnik finansowy bardziej działa wobec służb mniej licznych niż Policja. Bardziej skuteczniejszym środkiem stały się tzw. plany modernizacyjne, zapoczątkowane jeszcze za rządów tzw. „pierwszego PISu”, które spełniały przede wszystkim funkcje marketingowe.

Odnosząc się do czynnika kadrowego, słusznie autorka rozprawy okazuje zdziwienie, że „*Policja jest służbą, której liczbę etatów ściśle reguluje ustawa budżetowa, co zostało zapoczątkowane w 1990 roku. Według tego aktu prawnego liczba funkcjonariuszy powinna wynosić od ponad 102 tys. do 103 tys. Na przestrzeni lat te podane wartości zmieniały się w minimalnym stopniu. Trudno ocenić dlaczego w ogóle wprowadzono zapis o liczbie policyjnych etatów i czemu do tej pory nie został zlikwidowany, skoro ani nie udało się go nigdy zrealizować, ani wciąż nie ma możliwości jego wykonania (biorąc pod uwagę nieustanne braki kadrowe oraz odejścia ze służby w tej formacji)*”. Od samego początku tj. 1990r. stan kadrowy Policji ustalany (w zasadzie powielany) w ustawie budżetowej nie jakiegokolwiek związku ze stan bezpieczeństwa publicznego w kraju i zagrożeniami wzrostem przestępczości. Z kolei w przypadku polityki kadrowej w Policji można przyjąć, że poziom kierownictwa całej formacji zmieniał się wraz ze zmianą ekipy rządzącej, natomiast poziom obsady stanowisk średniej kadry kierowniczej (KWP i KPP. KMP) był bardziej stabilny i niezależny od uwarunkowań politycznych. Przełomem w tym zakresie była reforma administracji terytorialnej w 1999r. Procedura konkursowa przedstawiona przez doktorantkę na stronach 84-85 grzeszy uproszczeniami.

W kolejnym rozdziale – trzecim pt. „*Policja w aspekcie wybranych obszarów życia politycznego*” Doktorantka wykazała się dobrą znajomością problematyki życia politycznego kraju. Zwraca uwagę właściwie skonstruowana analiza porównawcza miejsca problematyki policyjnej w programach partii politycznych. Całkowicie zgadzam się z autorskimi konkluzjami w tej kwestii. Można stwierdzić, iż dla ugrupowań rządzących sprawy policyjne nie odgrywały wiodącej roli w dyskursie politycznym. Poruszano tradycyjne tematy, które były przedmiotem dyskusji od początku

lat 90-tych czyli „odchudzenie” kadrowe KGP, odbudowa pozycji dzielnicowego itd. Natomiast bardziej merytoryczna dyskusja odbywała się na posiedzeniach komisji sejmowych, zwłaszcza administracji i spraw wewnętrznych, które autorka przytacza na łamach swojej rozprawy. (gwoli ścisłości komisje sejmowe nie są organami, a ich funkcje kontrolne nie są podstawowymi zadaniami).

Rozdział czwarty, „Apolityczność Policji w relacjach między przedstawicielami władzy a kierownictwem Policji w latach 2007–2015 na przykładzie ministrów właściwych do spraw wewnętrznych i Komendantów Głównych Policji” podejmuje bardzo ważny, a może najważniejszy aspekt politycznego wpływu na zarządzanie Policją. W tej części pracy doktorantka omówiła szczegółowo obsadę stanowisk komendantów głównych Policji oraz komendantów wojewódzkich w okresie, który jest przedmiotem badań. Przedstawiona analiza quasi-statystyczna budzi wrażenie. Przedstawione wnioski są interesujące pod względem poznawczym. Doktorantka mogłaby pogłębić tę analizę poprzez wywiady z „bohaterami tamtych czasów”, wówczas udałoby się uchylić tzw. „rąbka tajemnicy”. Ale niech to będzie kolejnym wyzwaniem badawczym mgr Katarzyny Amrozy. Tym bardziej, iż nie uwzględniła kilku publikacji, które według opinii ich autora mogłyby poszerzyć spectrum badanego problemu.¹

Ostatnia część rozprawy dotyczy studium przypadku. Autorka zdecydowała się wydarzenie, które z jednej strony jest rocznicą odzyskania niepodległości

¹ A. Misiuk, P. Majer, 15 lat polskiej Policji 1990-2005, wyd. Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 2005. A. Misiuk, The Polish Police in the Light of the Statements of the Police Chief Commanders in 1990-2018, *Securitologia*, nr 1/2018, s.132-151

niekwestionowanym przez większość opcji politycznych w kraju, z drugiej ważnym sprawdzianem skuteczności i bezstronności służb porządkowych.

3. Ocena stopnia osiągnięcia założonego celu badań

Mimo wykazanych pewnych usterek i niedoskonałości merytorycznych i warsztatowych, które możemy złożyć na karb braku doświadczenia w prowadzeniu samodzielnych badań naukowych należy stwierdzić z pełnym przekonaniem, iż mamy do czynienia z wartościowym opracowaniem naukowym, które wnosi bardzo wiele do naszej wiedzy na temat apolityczności służb mundurowych w III RP. Wnioski sformułowane przez autora mgr. Katarzynę Amrozy stanowią interesującą propozycję badawczą, wartą dalszych eksploracji o charakterze naukowym.

4. Pytania/zagadnienia do wyjaśnienia

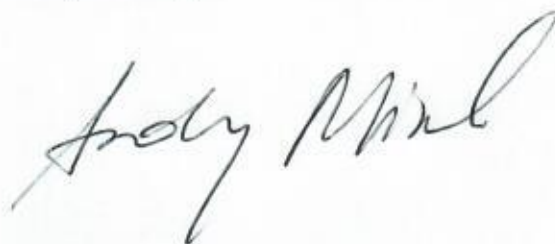
- Proszę określić wpływ reformy administracyjnej kraju w 1999r. na niezależność Policji
- Proszę przedstawić autorską ocenę kwalifikacji do pełnienia funkcji ministra spraw wewnętrznych osób pełniących tę funkcję w okresie 2007-2015

5. Wniosek końcowy

Reasumując recenzowana praca prezentuje się pod względem formalnym i merytorycznym bez większych zastrzeżeń. Można się tylko cieszyć, iż powstało wartościowe naukowe opracowanie podejmujące problematykę policyjną. Po pewnych zmianach i poprawkach zasługuje ona na publikację.

Z związku z tym, stwierdzam, iż praca mgr. Katarzyny Amrozy w pełni odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z

ustawą o stopniach i tytule naukowym. W związku z tym stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Andrzej Miel". The signature is written in a cursive, flowing style with a large, sweeping loop at the end.